

Lyciasalamandra helverseni (Pieper, 1963)

Κοκκινίνα, Κανακαρά, Σαύρα (τοπικά Καρπάθου),

Κουρκούταβλος (τοπικό Κάσου)

Συνώνυμο: *Mertensiella luschanii helverseni* Pieper, 1963

Κατηγορία κινδύνου στην Ελλάδα: Σχεδόν Απειλούμενο NT.

Οι πληθυσμοί της Κάσου χαρακτηρίζονται ως Κρισίμως Κινδυνεύοντες:

CR [B1ab(i,ii,iii,v)+2ab(i,ii,iii,v)]

Κατηγορία κινδύνου διεθνής: Τρωτό VU

Summary: *Lyciasalamandra helverseni* is endemic to Greece, inhabiting three Dodecanese islands: Karpathos, Saria, and Kasos. Contrary to Karpathos, where local populations are still in quite good condition, Kasos' populations exhibit significant local isolations and high degree of inbreeding, mostly due to extensive degradation and habitat destruction, climatic alterations and human activities. The species is classified as Near Threatened, but on the island of Kasos it is considered as Critically Endangered.

Εξάπλωση, πληθυσμιακά στοιχεία και τάσεις: Το είδος *Lyciasalamandra helverseni* είναι ενδημικό της Ελλάδας. Εξαπλώνεται στα Δωδεκάνησα, στα νησιά Κάρπαθος, Σαρία και Κάσος (Πολυμένη 1988, Veith *et al.* 2001). Έχει εντοπιστεί σε 20-25 τοποθεσίες συνολικά και στα τρία νησιά, από τις οποίες οι 5-7 βρίσκονται στην Κάσο. Η περιοχή παρουσίας του εκτείνεται σε περίπου 250 τ.χλμ (Κάσος <30 τ.χλμ), ενώ η έκταση της περιοχής κατοίκησης του εκτιμάται σε 150-180 τ.χλμ (Κάσος <10 τ.χλμ). Στις τοποθεσίες εμφάνισή του στην Κάρπαθο θεωρείται "Κοινό", ενώ στην Κάσο θεωρείται πλέον σπάνιο. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται τάσεις μείωσης τόσο του συνολικού πληθυσμού όσο και αυτού της Κάσου (Πολυμένη 1988, Eleftherakos *et al.* 2007).

Παλαιότερα θεωρούνταν υποείδος της *Mertensiella luschanii* (*M. I. helverseni*), ωστόσο η πρόσφατη αναθεώρηση του γένους από τους Veith & Steinfartz (2004) τοποθετεί το τάξο στο είδος *Lyciasalamandra helverseni*. Οι πληθυσμοί της Κάσου συγκροτούν ιδιαίτερο κλάδο και διαφοροποιούνται σημαντικά από εκείνους της Καρπάθου και Σαρίας σε γενετικό επίπεδο, αποτελώντας διακριτή διαχειριστική μονάδα (conservation unit) (Eleftherakos *et al.* 2007). Η ελληνική αξιολόγηση διαφέρει από τη διεθνή καθώς πρόσφατες μελέτες υποδεικνύουν σημαντική υποβάθμιση και υψηλές απομονώσεις των τοπικών πληθυσμών της Κάσου (Eleftherakos *et al.* 2007).

Ποσοστό του πληθυσμού του είδους που βρίσκεται στην Ελλάδα: 100%

Οικολογία: Ενδιαιτεί σε φρυγανικά οικοσιστήματα, μακκίες, πευκοδάσο, σε εδάφη αισβεστολιθικά καρστωμένα, καθώς και σε πέτρινους μαντρότοιχους, φράχτες, μισογκρεμισμένα σπίτια. Ιδιαιτέρως προτιμώνται αισβεστολιθικές περιοχές με χαλαρό υπόστρωμα, συχνά εντόνως καρστωμένες, οι οποίες προσφέρουν καταφύγιο για τα ζώα. Επίσης είναι κοινό μέσα σε οικισμούς και μικρές γεωργικές καλλιέργειες, σε θέσεις όπου επικρατεί υψηλή υγρασία (Πολυμένη 1988, Polymeni 1994).

Η *L. helverseni* είναι αποκλειστικά χερσαίο αμφίβιο. Η περίοδος δραστηριότητάς του είναι από το μήνα Οκτώβριο ή Νοέμβριο έως τον Απρίλιο, οπότε λαμβάνει χώρα και η αναπαραγωγή. Τους υπόλοιπους μήνες τα άτομα συγκεντρώνονται και παραμένουν αδρανή σε βαθιές σχισμές και κοιλότητες του εδάφους. Σε 24ωρο βάση τα ζώα είναι δραστήρια από τη δύση του ηλίου έως την ανατολή. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι υψηλή σχετική υγρασία αέρα και άπνοια. Όταν βρέχει είναι ενεργά όλο το 24ωρο (Πολυμένη 1988, Polymeni 1994).

Το είδος είναι ζωτόκο και γεννά ένα έως δύο πλήρως μεταμορφωμένα νεαρά. Η γεννητική ωρίμανση επιτυγχάνεται μετά από τρία χρόνια, ενώ η διάρκεια ζωής φτάνει κατά μέσο όρο τα 10-12 χρόνια. Τρέφεται κυρίως με γεωσκώληκες, σαλιγκάρια και έντομα (Πολυμένη 1988, Polymeni 1994).

Απειλές: Οι κυριότερες απειλές για το είδος είναι η υποβάθμιση και καταστροφή των ενδιαιτημάτων του, λόγω πυρκαγιών, οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης, κλιματικών αλλαγών. Ειδικά στην Κάσο το είδος απειλείται από κτηνοτροφικές δραστηριότητες και από την υπερβόσκηση, η οποία έχει αυξηθεί υπερβολικά τα τελευταία χρόνια. Μελέτες της γενετικής ποικιλομορφίας δείχνουν μεγάλες τοπικές απομονώσεις και υψηλό βαθμό ενδογαμίας στους τοπικούς πληθυσμούς της Κάσου (Eleftherakos *et al.* 2007). Άλλες απειλές είναι η συγκομιδή για επιστημονικές και ερευνητικές δραστηριότητες, καθώς και η περιορισμένη εξάπλωσή του.

Μέτρα διατήρησης που υπάρχουν: Το είδος περιλαμβάνεται στην Οδηγία των Οικοτόπων (92/43/EOK) (παραρτήματα II και IV), στο παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, καθώς και στο Π.Δ. 67/81 (ως *Mertensiella luschanii*), ενώ απαντάται σε προστατευόμενες περιοχές (Natura 2000). Δεν υπάρχουν ωστόσο ειδικότερα ή συγκεκριμένα μέτρα διατήρησης για το είδος.

Μέτρα διατήρησης που απαιτούνται: Απαιτείται η εφαρμογή δράσεων διαχείρισης του είδους σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, η εφαρμογή προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, καθώς και η εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων για τη λεπτομερή μελέτη της βιολογίας και οικολογίας του είδους, τον ακριβή προσδιορισμό και αντιμετώπιση των απειλών, την παρακολούθηση (monitoring) των τοπικών πληθυσμών. Επιπλέον, απαιτείται η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων προστασίας, διαχείρισης και αποκατάστασης των ενδιαιτημάτων του είδους, καθώς και επανεισαγωγές του σε περιοχές που προϋπήρχε.

173

Αμφίβια